

αίτιον συμφορῶν. Τοῦ Τούρκου τὸ ποτάμι ὅλο καὶ φουσκώνει· τὸ ἀκριτικό τραγοῦδι πνίγεται κ' ἐκεῖνο μέσα του, κατατρεμένο σὺν τοῦς ἠρώους του. Μὰ ὁ φυσικός νόμος εἶναι τίποτε στὸν κόσμον νὰ μὴ χάνεται. Ἔσπερ' ἀπὸ καιρῶν ὁ ἀκρίτας θὰ ξαναζήσῃ στὸν ἀρματωλὸ καὶ στὸν κλέφτη, τὸ ἀκριτικό τραγοῦδι θὰ ξανακλαυδύσῃ στὸ τραγοῦδι· τὸ κλέφτικο· στὸν κορμὸ τοῦ κλέφτικου τραγουδιοῦ μπουλιασμένο κάποιος κλαρὶ ἀπὸ μιὰ ξένη βλάστηση, ποὺ μάς ἐφερα ὁ καταχτητὴς ὁ Φράγκος, θὰ δώσῃ ἀφορμὴ νὰ γεννηθῇ σ' ἐμᾶς ἐδῶ μιὰ νέα ποίηση ἀξιολάτρευτη. Μὰ ὁ τελευταῖος Διγενής, ὁ Κραϊσκάκης, περιμένει τὸν ψάλτη του.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΤΡΕΛΛΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Τοῦ Νότη Μπότσαρη.

ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ;

Τοῦ παραθυριοῦ σου οἱ γριλλίτες
Ποῦ τίς δείχνει ἀχνὸ ἓνα φῶς,
Ἴσως πον ἀναφαν οἱ Ζήλιες
Κ' ἴσως πόθος σου ὁ κρυφός,

Τῶν ματιῶν σου ἀπ' τὰ φύλλα
Ποῦ προβάλλει, σὺν ἀνθός
Κ' ἴδρου, λῆς, ἀνατοχίλα
Ρίχνει, Ἀπόλλωνας ξανθός,

Πότε ἀχρόλευμος, ἐκεῖνος,
Σὰ ντυμένος μὲ δροσιὰ,
Καὶ τοῦ Ἀργίλη πότε κρινός
Μὲ γαλάζια φορεσιὰ.

Τοῦ τρεμάμενου κορμιοῦ σου,
Σὺν ἀπὸ αἶθρα βιασικὴ
Τὰ φλογάνθη, —ὦ Κόρη λούσου
Μέσ' οὐ νάρθο πισικὴ, —

Τι ἔχεις ὄλα φανερόνουν...
Ποῦ εἶναι ὁ σιλάβος σου, καλή,
Ποῦ ἀγκαλιές τόνοι σκλαβόνουν
Καὶ μαγεύει ἓνα φίλι;

ΔΥΟ ΠΗΓΕΣ

Κάτου ἀπ' τοὺς κλώνους τῆς Ἐτιᾶς
Πηγὴ ἔβλεπα ζωομένη

λέξη γιὰ τὰ θεραπευτικὰ τῆς εὐφροσύνης μας, ποὺ στενοδέονται μὲ τὰ ψυχολογικὰ τοῦ καλοῦ μας νουοκόμου.

Τὴν τρίτην, δεκατρεῖς τοῦ Χριστοῦ, πρὸς τὸ βράδι, βγήκε ἀξαρὰ τὸ σουληνὰρὶ ἀπὸ τὸ ποτάμι ἔξω τῆς πληγῆς καὶ ἀνέθηκε ἡ θερμοκρασία. Μποροῦσε νάνεθῃ καὶ παραπάνω, ἐν ἡ πληγὴ σφαλνοῦσε καὶ πάλαι, μὴν ἀφίροντας τὸ ἔμπυο νὰ ξεχυθῇ. Ὁ Ἀντρέας δὲν ἤξερε πῶς νὰ ξαναβάλῃ τὸ λάστιχο μέσα, δὲν τολμοῦσε κιάλα νὰγγίξῃ ὁ ἴδιος τὴν πληγὴ. Ἔστειλε μὰνι μάνι τὸ δοῦλο στοῦ κ. Κουρέ. Φοβερὰ συναχωμένος, κρεββατωμένος ὁ φίλος. Ἐτρέξε ὁ Ἀντρέας στοῦ κ. Ἀρτοῦ, ποὺ καθότανε Πωλύγι καὶ τὸν ἔφερε. Μὰ τὴν ἀδριανὴ ξαναἔβρε ὁ Κωφός, ξαναἔβρε ὁ δύστηνος μὲ τὸ σινάχι του, καὶ ἀκόμη πιά δύστηνα κόλλησε ἡ Κατινούλα· τὴν παρασκεβή· κρύωμα, καταρροή, διάρροια καὶ βήχας. Σύνεμα, γιὰτὶ ὄλα συγκατανέθουνε καὶ βαστιοῦνται στὸν ὀργανισμό τὸν ἀθρῶπινο, παρακράτηση ἔμπυο στὴν πληγὴ. Δραστήρια καὶ γλήγορα τὴν νοιάστηκε ὁ Ἀρτός· τῆς ἔδωσε ἀμέσως τριάντα σταλαματιές παρηγορικό λίξερνι, ποὺ ὁ Ἀντρέας τῆς τὸ μέτρησε μὲ τὸ σταλαχτήρι. Τὴν ὠφέλησε· δὲν εἶχε ἐχάριστη κράση, ἔφτυς ἀνάβρωσε ἡ Κατινούλα μ' ἓνα γιατρι-

Μὲ ἀσφόδελους, σὺν τῆς μανιᾶς
Τὸ φέγγος ποὺ πεθαίνει.

Μὰ κάτου ἀπὸ τῆς λυγαριᾶς
Τὰ κλώνια εἶδα γυρομένη
Μικρὴ ἄλλη ἀνάβαθη, ὁ Βοριᾶς
Ποῦ ἐθῶρει ὄψη ἀνθισμένη.

Πῖνω ἀπὸ ἐπιότη τὴν πηγὴ
Καὶ τόσο ξαναμένο
Ποῦ ὁδο ἡ ὄψη μου εἶχε βγαί
Ἀπὸ ἐμένα κλώνο.

Καὶ πάω σ' ἐκεῖνη· σκόβω ἀνθός
Νὰ πῶ νερὸ ἀπ' τὴν πρώτην,
Μὰ βλέπω—ὀμιμένα—ἔνας ξανθός
Ζωὴ που ἐπνιγε καὶ Νύστη...

Σπέσιος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΑΓΚΑΣΚΑΡΗΣ

Φίλε Νουμά,

Σοῦ στέλνω σ' ἓνα μπλίκο, τρεῖς παραμῦθια Μανταγκα-σκαρανὰ. Σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ μὲ πάρῃς οὔτε γιὰ κανένα συγγραφεῖ, οὔτε γιὰ κανένα φιλόλογο, παρὰ μονάχα γιὰ ἓνα κερὶ περιεργό. Στις πολλὰς βόλτες ποὺ κάνω ἐδῶ στὰ περὶχώρια, φερνόμενος ἀπὸ τὸν στή βραχνιστικὴ φιλιαντζίνα ἀπὸ τρίασερὸς μαῦρους (ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἔλλογα), τυχαίνει νὰ σταματήσω σὺν διαφορά χωριᾶ, καὶ τότες εἶμαι ἀναγκασμένος, μὴν ἔχοντες συντροφιά, ν' ἀκούω τίς κουβέντες τῶ μαῦρων, ποὺ πίντα λένε ἀναμεταξὺ τους παραμῦθια, ἱστορίες καὶ ἄλλα συνήθια τους. Πολλὰς φορές ἔδωσα προσοχὴ, καὶ μοῦ φάνηκε περιεργό μίσο σ' αὐτοὺς τὸ λῆδ, ποὺ δὲν ἔχει καλιὰ ἱστορία, νὰ ὑπάρχουνε τέτοιες παραδόσεις, ποὺ μοιάζουνε μὲ τοὺς δικούς μας μύθους, ποὺ μέσα τους ξανοίγεται μιὰ πολυθεῖα. Αὐτὴ ἡ περιεργία μὲ παρακίνησε στὸ νὰ παίρνω μαῦρους καὶ νὰν τοὺς βάνω νὰ μοῦ δηγοῦνται τὰ παραμῦθια τους, καὶ ἀπὸ τὰ πολλὰ νὰ κρατῶ τὰ καλύτερα. Τὸ πρῶμ ἔχει καὶ κάποιε δυσκολία, πρῶτο γιὰτὶ τὴν ἔχουνε σὲ κινδ, ἔτσι σὺν ἱεροσυλία νὰν τὸ διακαλυθεῖνε σ' ἄλλους, καὶ δεῦτερο γιὰτὶ ἡ γλῶσσα τῶν παραμυθιω-νέ σ' ἔχει πολλὰς καλιές λέξεις δύσκολες. Αὐτὰς τοὺς οἱ παραδόσεις παλαιῶν ἀπὸ πατέρα σὲ παιδί, καὶ ὁ γονιὸς ἀμα γράσῃ τίς μαθαίνει στοὺς γιούς του, γιὰτὶ ὅσοι εἶναι γνω-στες αὐτῶν κἀνουν τὸν ψευτομάχο καὶ τὸν ψευτογιατῆρ, καὶ τηρᾶνε γιὰ τοῦτο νὰν τίς ἔχουνε μονοπώλειο. Τέλος μίξωξ κἀποσα παραμῦθια καὶ συνήθια, ποὺ θὰ σ' τὰ στείλω ὄλα, ἀμα μοῦ γράψῃς πῶς μπορεῖ νὰ βροῦνε σ' αὐτὰ καμιά ὠφέλεια οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά». Αὐτὰ τὰ προσφέρω σὲ σένα, καὶ τελιώνοντας σοῦ λέω πῶς θὰ βρῃς

κό. Μὰ στὴν κατάστασὴ τῆς καταντοῦσε πικίντυνο καὶ τὸ παραμικρὸ τὸ κρυολόγημα, τὸ πιά τιποτένιο καινούριο νόσημα· πέρασε καὶ ξανάπιασε ὁ βήχας· σὰ νὰ τὸ συνήθισε μάλιστα τώρα νὰ πηγαίνει ἔρχεται ὄλοένα. Δώδεκα φορές, τίς τριάντα μιὰ τοῦ Χριστοῦ—ἀθησιακτικὰ τοῦ κ. Κουρέ—τίς ὄχτώ, δεκατρεῖς, δεκαπέντε, δεκαοχτώ, δεκαέννια, εἴκοσι μιὰ, εἴκοσι τρεῖς τοῦ Γενάρη, ἀκόμη καὶ τίς δεκατέσσε-ρεις, δεκαπέντε, δεκαεφτά, εἴκοσι μιὰ τοῦ Φλεβάρη, ἀνάγκασθηκε ὁ Ἀντρέας, σύμφωνα μὲ τὸν Ἀρτό, νὰ τῆς ἰωδοβαφῆσῃ τὸ στήθος κοντὰ στὸ λά-ρυγγα ἡ νὰ τῆς βάλῃ στὴν πλάτη ἀπ' ὀμπρός καὶ ἀπὸ πίσω σιναπισμούς, ποὺ τοὺς τομαζε ὁ ἴδιος, τυλίγοντας σ' ἓνα πανί· λιναρόσπορο βρασμένο καὶ βαντίζοντας τὸ λαπαῖ μὲ σινάπι. Θυμῶτανε τὸν κ. Ἀμάρο· νᾶκουγε τὸ βήχα, πρῶτομα, δὲν εἶπα μὲ χαρὰ, θᾶβγαζε τὸ καπέλλο του, νὰ χαιρετήσῃ τὴν ἀγαπημένην του, τὴν παλιὰ του φιληνάδα, τὴν φο-ματίωση. Ὁρίστηκε ὅμως ἀπὸ τότες ὁ Ἀντρέας νὰ μάρθῃ τὴν τέχνη τῆς πληγογιατρείας· καὶ τόν-τις, σὺν ξεγλιόστρησε πάλαι τὸ σουληνὰρὶ, τίς εἴκοσι ἔξη καὶ τριάντα τοῦ Χριστοῦ, μοναχός του τὸμπασε μέσα, λαφριὰ λαφριὰ.

(ἀκολουθεῖ)

μῖσα κἀποσα ἐπανάληψις ἀπὸ λέξεις καὶ ὀνόματα. Εἶναι γιὰτὶ τὸ μαλγῆσικο συνήθειο ἔτσι τὸ θέλει, καὶ γιὰ τὰ μα-τάφρασα λέξῃ, μὲ λέξῃ, γιὰ νὰ μὴ χάσῃνε τὴν οὐσία τους.

Δικός σου

LAVASANGA

Ἀναλαβά, 5/3/907.

I.

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩ ΖΩΝΤΑΝΩΝ

(Παράδοση τῆς Σακαλάβας (1))

Στὸν παλιὸ καιρὸ, λένε, πῶς εἶτανε ἓνας ἐν-θρῶπος ἐδῶ, πολὺ παραξένος, ποὺ εἶχε φυτρώσει ἀ-τός του ἀπὸ τὴ γῆς, δίχως κανέναν νὰ τὸν φτιάξῃ, καὶ τὸν ἔλεγαν Ρατοβοάνα (2). Περνοῦσε τὸν καιρὸ του, κόβοντας δέντρα στὰ δάτα, καὶ μὲ τὰ κούτσου-ρα, ἔκανε ζωντανὰ ὄλων τῶν εἰδῶν, καὶ ἀπὸ τὸ κάθε εἶδος ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ. Βώδια καὶ γελᾶδες, τράγους καὶ κατσίκες, κοκόρους καὶ κότες, ψαρία, ἀκόμη καὶ ἔντομα ἀπὸ τὰ πιά μεγάλα, ἴσαμε τὰ πιά μικρὰ. Κάθε ζωντανὸ ἀπ' ἀπτά εἶχε τὸ μπῶι, ποὺ ἔχει καὶ σήμερα, καὶ ὁ Ρατοβοάνας τοὺς εἶδνε καὶ τὰ χρώματα ποὺ βλέπομε καὶ τώρα ἀκόμη, στίς τρίχες, στὰ φτερά, στὰ λέπια καὶ στὰ κἀβού-κια τους. Μιὰ μέρα ὁ Ζαναχαριμπῆς (3), ποὺ λημέ-ριαζε στὰ πιά ἀψηλὰ μέρη τ' οὐρανοῦ, ἔστειλε στὴ γῆς τὸ γιὸ του, γιὰ νὰ μάρθῃ τί γίνεται κεῖ κάτου. Ὁ γιὸς τοῦ Ζαναχαριμπῆ κατέβηκε, καὶ ἀντάμωσε τὸ Ρατοβοάνα, τὴν ὄρα ποὺ πάσκιζε ν' ἀποφτιάξῃ ἓνα μεγάλο βῶδι μαῦρο μὲ ἄσπρο κεφάλι, δηλαδὴ μιὰ Μαζαβαλόχα (4). Στὸ κεφάλι αὐτοῦ τοῦ βῶ-διοῦ εἶχε βάλει μακρὰ μύτερὰ κέρατα ποὺ στραβο-γέρνανε χοντροκαμωμένα. Μιὰ καμποῦρα (5) μεγάλη καὶ χοντρή εἶχε ὀμορφα ὀμορφα τοποθετήσῃ στὴ ρά-χη, καὶ τὸ κεφάλι εἶτανε σηκωμένο ἀπάνου, σάμ-πως θὰ βέλαζε, καὶ τὸ ὄλο εἶδεινε περισσότερο γιὰ ταῦρος, παρὰ γιὰ ἓνα βῶδι μουνοχισμένο. Ὁ γιὸς τοῦ Ζαναχαριμπῆ, μόλις φάνηκε μπροστὰ του, δὲ στάθηκε νὰ χαιρετήσῃ τὸ Ρατοβοάνα, παρὰ τοῦπε ἀπότομα· «Ποῖός εἶσαι;» Ὁ Ρατοβοάνας σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ ἀποκρίθηκε καὶ αὐτός ἀπότομα· «Εἶμαι ἓνας θεός;» — «Εἶσαι ἓνας θεός;» — «Μαλι-στὰ, εἶμαι ἓνας θεός;» Ὁ γιὸς τοῦ Ζαναχαριμπῆ ξαμφιασμένος δὲ θέλησε νὰ σταθῇ περισσότερο γιὰ νὰ ἰδῇ τίποτ' ἄλλο, μὰ πέταξε γλήγορα στὸν πατέρα του καὶ τοῦπε τί εἶδε καὶ ἔκουσε. «Θὰ δοῦμε ἐν εἶ-ναι ἓνας θεός;», εἶπε ὁ Ζαναχαριμπῆς, «θὰν τὸν δο-κιμάσω». Ἔστειλε λοιπὸ στὴ γῆς μιὰ μεγάλη βροχὴ, ἓναν κατακλυσμὸ, ποὺ ἔσκαψε τὸ χῶμα πάντοῦ, καὶ ἔκαμε ὄλα τὰ ρέματα νὰ ξεχειλίσουν. Ὁ Ρατοβοά-νας ὅμως εἶχε μυρισταῖ τὰ σκέδια τοῦ Ζαναχαριμπῆ, καὶ ἔφτιασε ἓνα εἶδος μεγάλο καράβι ἀπὸ ξύλο, καὶ τὸ σιγουροκουβέρτωσε. Σκάρωσε μαζί κ' ἓνα μονόζυ-λο (6) Μόλις λοιπὸν τὰ σύμφερα καὶ τὰ σιφούνια, κα-

1) Σακαλάβα εἶναι ἡ καθάρια ντόπιε φυλὴ, ποὺ κα-ροικεῖ τὴ δυτικὴ παραλία, στὰ βορεινὰ τῆς Μανταγκα-σκάρης.

2) Ἡ λέξη Ρατοβοάνας ἐγγίεται ἔτσι: Ρά = κύριος, Τοβοάνα = φυτρώσει, κἀνός ποὺ φυτρώσει, ὁ θεοφύτρωτος. Ἐννοῦνε τὸ θεὸ τῆς γῆς.

3) Ζαναχαριμπῆς, ἀπὸ τὸ Ζαναχαρι = θεός, καὶ τὸ Μπί = μεγάλη, λοιπὸ μεγάληθεός. Τὸν ἔλενε καὶ Ζαναχαριμα-λάνης, δηλαδὴ ἄσπρο θεός. Ἐνοῦνε, τὸν πιά μεγάλο θεό.

4) Μαζαβαλόχα = ἄσπρο κεφάλι, ὀνομασία τοῦ βῶδιοῦ.

5) Τὰ βῶδια τῆς Μανταγκασκάρης εἶναι τῆς φυλῆς τοῦ Ζέμπουν. Ἐχουν ἀπάνου στὴ ράχη, κοντὰ στὰ μπροστινὰ πόδια, μιὰ στρογγυλὴ καμποῦρα, γιομάτη ξύγκι μὲ κρέας. Οἱ χατάπηδες τὴν κόρτουνε φέτες, καὶ τὴν πουλᾶνε γιὰ πῆχος. Γίνεται πολὺ νόστιμο αὐτὸ τὸ μέρος εἴτε βραστὸ, εἴτε ξεροψημένο στὸ ροῦρο.

6) Δὲ μοιάζει σὺν τὰ μονόζυλα ποὺ ἔχουμε στὸν Ἀμ-πρακινὸ κόρρο, γιὰ τὰ κοντραπάντα. Αὐτὰ εἶναι ἓνας κορ-μὸς δέντερου κουρωμένος, μὲ στένος, καὶ δίπλα τους βρι-